

SKYDDA DITT DRICKSVATTEN

Information från landskapsregeringen

Syftet med detta informationsblad är att uppmärksamma och informera boende, fastighetsägare och andra verksamma runt Ålands vattens dricksvattentäkter samt dricksvattentäkterna Lavsböle träsk, Toböle träsk, Borgsjön och Oppsjön om värdet av skydda och värna om dricksvatten. I faktabladet ingår information om det regelverk och de rekommendationer som redan idag gäller för olika verksamheter, även utanför dricksvattentäckernas områden. Syftet är att bidra till ökad kunskap och råd samt tips om hur varje människa kan bistå med att värna vårt dricksvatten långsiktigt.

VARFÖR FÖRSIKTIGHET?

Tillgången på vatten för vattenförsörjning är en av våra allra viktigaste naturresurser. Det ställer höga krav på varsamt nyttjande och skydd mot sådana verksamheter som kan påverka vattnets kvalitet och kvantitet.

Landskapsregeringen har en långsiktig plan för att säkerställa vattenförsörjningen och skydda den för framtiden genom att förebygga skador från vissa verksamheter som kan innebära en negativ påverkan på vattenmiljön. Skyddet ska åstadkommas genom att vattenskyddsområden eller säkerhetszoner upprättas runt dricksvattentäkterna. Detta är också ett krav enligt EU:s vattendirektiv.

Det tar tid att upprätta ett långsiktigt skydd. För att förtydliga redan gällande lagstiftning och övriga rekommendationer och för att ge en vink om vilka verksamheter som främst kommer att beröras har landskapsregeringen tagit fram detta informationsmaterial med skyddsanvisningar för största möjliga försiktighet inom dricksvattentäckernas avrinningsområden.

Syftet med detta informationsmaterial är att öka medvetenheten hos alla boende och verksamma inom området om behovet av att värna vårt dricksvatten för framtiden. Tillsammans kan vi medverka till största möjliga aktsamhet om dricksvattnet, vår viktigaste naturresurs.

AVRINNINGSSOMRÅDETS INDELNING I ZONER

Normalt indelas ett avrinningsområde för en dricksvattentäkt i olika säkerhetszoner, där störst aktsamhet måste vidtas nära dricksvattentäkten. Alla tillrinnande diken och dylikt spelar också en stor roll för att skydda täkten, där olika skyddsavstånd är viktiga att hålla. Då nya vattenskyddsområden behöver fastställas kommer vikten av säkerhetszoner att förtydligas och skyddsanvisningar/föreskrifter tas fram anpassat efter varje dricksvattentäkts avrinningsområde. Starkast skydd behövs inom en 50-100 m zon runt själva dricksvattentäkten. Flera av förslagen till skyddsanvisningarna/föreskrifterna bygger på att kommuner och andra har en god framförhållning och planerar på ett sätt som främjar skyddet av vatten. Risker måste undvikas, förbyggas eller byggas bort.

ERSÄTTNINGSFRÅGOR OCH LAGSTIFTNING

I samband med att vattenskyddsområden fastställs konkret kommer det även att vara aktuellt att pröva ersättningsfrågor enligt gällande lagstiftning. Ersättning kan endast vara aktuell i de fall då en skyddsanvisning eller föreskrift går utöver redan gällande lagstiftning och/eller andra krav. Ersättningsfrågan måste prövas från fall till fall.

Den som utövar eller ämnar utöva vattenfarlig verksamhet ska vidta de skyddsåtgärder, tåla de begränsningar samt iaktta de försiktighetsmått som fodras för att förebygga eller avhjälpa risk för försämring av vattenkvalitet (vattenlagen kap. 4 och 5, i del K13 i Ålands lagsamling). Aktuell lagstiftning finns här: https://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/law/code/k_s509-656.pdf

Vad kan du som privatperson göra för att skydda dricksvattnet?

Varje människa kan bidra till ett bra och långsiktigt vattenskydd, genom att tänka sig för och genom att vara aktsam. Det är t.ex. viktigt att de som bor och vistas nära dricksvattentäkten är extra försiktiga med kemikalier vid t.ex. biltvätt, bilreparationer och i trädgårdsskötseln.

BILTVÄTT

Rengöringsmedel som används till biltvätt innehåller ofta lösningsmedel som skadar både människor och miljön. Vid biltvätten löses dessutom olja och tungmetaller från den smutsiga bilen upp i tvättvattnet.

Tvätta inte bilen på gatan, gården eller parkeringsplatsen. Tvättvattnet rinner då ned i gatubrunnarna. Många gatubrunnar mynnar orenat i en sjö eller ett vattendrag. Tvättvattnet kan också nå grundvattnet om det saknas brunnar i närheten.

Om du tvättar bilen själv, gör det i en ”gördet-självs-hall” eller i en automattvätt där smutsvattnet tas om hand och renas. Vid

enstaka rengöring sommartid kan du ställa dig på en gräsmatta eller grusad yta långt från asfalterade ytor, grusvägar eller andra hårdgjorda ytor. Smutsvattnet renas då till viss del på väg ned till grundvattnet genom att mycket av smutsen kommer att fastna på markpartiklar och brytas ned.

Använd alltid miljömärkta biltvättmedel och andra bilvårdsmedel!

KEMIKALIEHANTERING

Bilreparationer och bensin- eller dieselpåfyllning får inte ske så att olja eller andra kemikalier kan nå oskyddad mark eller vägar. Du som mekar med bilen hemma: skaffa en säck med absorptionsmedel och ha en hink beredd för att snabbt kunna samla upp eventuellt spill. Lämna sedan in detta på en avfallsstation.

BEKÄMPNINGSMEDEL OCH KEMIKALIER

Tänk på att även de bekämpningsmedel som är tillåtna för användning i villaträdgårdar är farliga om de används på fel sätt. Att använda kemiska bekämpningsmedel kan innebära en risk för vårt grundvatten och de kan även vara farliga för pollinerare. Undvik därför helst kemiska bekämpningsmedel.

Det finns alternativa metoder för bekämpning av både ogräs och skadeinsekter:

- marktäckning
- odlingsväv
- mekanisk bekämpning

- biologiska bekämpningsmedel
- Biologiskt nedbrytbart bekämpningsmedel
- ånga

Det går också att använda ättika mot ogräs t ex mellan trädgårdsplattor. Det finns speciell ättika att köpa mot ogräs. Weibulls har en produkt som heter Ogräsättika. Du kan också blanda vanlig ättika i vatten.

Måste ni använda bekämpningsmedel, tänk då på att:

- inte använda ogräsmedel på asfalt, betongytor och grusgångar
- inte överdosera
- inte bekämpa under eller strax före regn
- noga följa instruktionerna på förpackningen
- endast använda godkända medel och lämna gamla bekämpningsmedel till en återvinningscentral.

Om du har ett eget avlopp kontrollera då att det fungerar. En infiltrationsanläggning har begränsad livslängd. Om infiltrationskapaciteten avtar kan anläggningen sättas igen. Det kan t.ex. märkas på att kammarväggarna i slamavskiljaren svämmar över. Den sämre reningen innebär risk för att föroreningar läcker ut i grundvattnet. Följ aktuell lagstiftning och tex. avloppsguidens råd och rekommendationer:
<https://avloppsguiden.se/informationssidor/anlaggningar/>

Tänk på vad du häller i avloppet-
Kemikalier kan försämra reningsförmågan.

Använd alltid miljömärkta rengöringsmedel, helst fosforfria.

NU GÄLLANDE REGLER

Med detta informationsmaterial bifogas kartor som visar dricksvattentäckernas avrinningsområden.

Landskapsregeringen redovisar här 15 punkter som förtydligar gällande lagstiftning samt i övrigt ger rekommendationer för bästa tänkbara skydd av vatten.

1. Hantering av brandfarliga vätskor

Hantering av brandfarliga vätskor, t.ex. petroleumprodukter såsom bensen, diesel, eldningsolja etc., får inte medföra risk för vattenförorening.

Sekundärt skydd rekommenderas.

Befintliga och nya distributionsanläggningar omfattande minst 3 m³ ska vara dubbelmantlade med läckagedetektorsystem. Undantagsregel finns med kravet att anläggningen är dubbelmantlad med läckagedetektorsystem.

Mindre olje-/kemikaliekärl som inte måste besiktas ska förvaras regnskyddat på tätt underlag av sådan storlek så att innehållet samlas upp vid spill och läckage och inte kan rinna ut och förorena mark eller vatten.

2. Hantering av hälso- och miljöfarliga ämnen

Hantering av hälso- och miljöfarliga ämnen, t.ex. kemikalier, tjärprodukter, färger m.m., får inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening. Viktig information, regelverk och principbeslut gällande olika

skyddsåtgärder för t.ex. oljeavskiljare och kemikalieförvaring finns att tillgå på ÅMHM:s hemsida

<https://www.amhm.ax/om-amhm/regelverk>

3. Hantering av bekämpningsmedel

Hantering av bekämpningsmedel får i övrigt inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening. Minsta skyddsavstånd på preparatets förpackning måste alltid följas, liksom godkända växtskyddsmedel. Mer information finns på Tukes sidor: <https://tukes.fi/sv/vattendragbegransning>

4. Energianläggningar

Nyinstallation av energibrunnar är inte tillåten inom 100 meters avstånd från ytvattentäckerna Dalkarby träsk i Jomala, Markusbölefjärden i Finström, Långsjön i Finström och Jomala, Borgsjön i Sund, Lavsböle träsk och Toböle träsk i Saltvik och Oppsjön i Kökar. Enligt bilaga 3 i LF (2008:130) om miljöskydd.

5. Hantering av rengöringsmedel

Hantering av rengöringsmedel, t.ex. avfettningsmedel eller liknande i samband med rengöring av fordon, båtar etc., får inte ske i strid mot gällande lagstiftning eller de allmänna kravbestämmelserna och bestämmelserna om vattenkvalitet i vattenlagens 4 och 5 kapitel. Inga utsläpp bör ske till dagvattenbrunnar.

6. Hantering av gödselmedel

Hantering av ensilage och gödselmedel, t.ex. naturgödsel, handelsgödsel och avloppsslam, ska ske på ett sådant sätt att risken för vattenförorening minimeras och enligt gällande lagstiftning. I nitratbeslutet

förtydligas vad som gäller:

<https://www.regeringen.ax/alandsk-lagstiftning/alex/201641>

Spridning av gödselmedel får inte ske på vattenmättad, översvämmad, snötäckt eller tjälad mark.

Stallgödsel och organiska gödselmedel får inte spridas under tiden från 1 november till 15 april. Om marken är otjälad och torr så att inget rinner av i ett vattendrag kan utspridningen på våren påbörjas tidigare, dock tidigast den 1 april.

På åkerområden som gång på gång översvämmas av vårfloeden är kvävegödsling förbjuden under tiden mellan den 1 oktober och den 1 april, med undantag för det växtbestånd som anläggs. Det är förbjudet att sprida gödselmedel närmare än 5 meter från vattendrag. Därefter är ytgödsling med stallgödsel och organiska gödselmedel förbjuden på en sträcka av 5 meter om marklutningen är över 2 %. Ytgödsling med stallgödsel och organiska gödselmedel är alltid förbjuden om markens genomsnittliga lutning är över 10 %.

Kring brunnar som används för hushållsvatten och kring källor ska det, beroende på höjdförhållandena i terrängen, brunnens konstruktion och jordarten, lämnas en skyddszon på minst 30–100 meter som inte gödslas med stallgödsel eller organiska gödselmedel.

7. Skogsbruk

Skogsbruk vid stränder regleras av skogs- och naturvårdslagstiftningen samt av skogscertifieringens regelverk.

Skyddszonen för markbearbetning (markberedning, körskador, mm) ska vara minst 15 meter. **En bredare skyddszon (15-30 m) ska lämnas vid dricksvattentäkter**, vid avverkningsytor som lutar mer än 30 % och vid avverkningsytor med erosionskänslig mark. Enligt skogslagstiftningen ska det lämnas en trädbevuxen skyddszon vid stränder på i medeltal 10 m.

8. Avledning av hushållsvatten

Avloppsanläggningarna ska klara en hög skyddsnivå med avseende på hälsoskydd, vilket innebär att anläggningen ska reducera utsläppet bakterier och virus. Gränsvärden som ska underskrivas föreskrivs i tabell 1 gällande utmärkt kvalitet för inlandsvatten i bilaga 1 i Ålands landskapsregerings beslut (2008:70) om kvalitetskrav på och kontroll av vattnet vid allmänna ytvattenbadplatser, samt beslut om kvalitetskrav och övervakning i fråga om vattnet vid små allmänna badstränder (2010:44).

Före den 1.1.2014 borde alla enskilda avloppsanläggningar ha uppfyllt de krav som ställs i landskapsförordning (2008:130, bilaga 2). För kommunens del kommer den övergripande planeringen att vara viktig, då avloppsledning inte ska förekomma i direkt närhet till en dricksvattentäkt.

Lokalisering av en avloppsanläggning ska göras enligt vattenlagen (1996:61) och landskapslagen (2008:124) om miljöskydd.

9. Avfallshantering, upplag, m.m.

Av hänsyn till vattnet är viktigt att undvika nya upplag eller mellanlagring av avfall,

förorenade massor eller snö. Snötippning i vatten måste undvikas.

Nya deponier bör inte anläggas i direkt anslutning till en dricksvattentäkt, vilket följer av såväl miljöskyddslagstiftningen som vattenlagens 4 kapitel om platsval och skäliga skyddsbestämmelser.

Den lagstiftning som tillämpas i första hand är Landskapsförordning (2008:130) om miljöskydd och Landskapsförordning (2007:3) om deponering av avfall.

Hantering av avfall, inklusive lakvattenhantering, får inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening. De allmänna kravbestämmelserna och bestämmelser om vattenkvalitet i vattenlagens 4 och 5 kapitel måste följas.

10. Muddring, mark-, schakt- och anläggningsarbeten

Vid schaktning och dylika verksamheter tas det naturliga skyddsskiktet mot föroreningar bort. Därmed ökar risken för påverkan på underliggande mark och vatten. Muddringar kan leda till frisläppande av olika föroreningar som är bundna till sedimenten, liksom att muddermassor i sig kan innehålla ämnen som förorena mark och vatten. I landskapsförordning (2006:124) om hantering av jord- och muddermassor framgår gränsvärden samt hur förorenade massor ska behandlas.

Vattenlagens 4 och 5 kapitel avseende allmänna kravbestämmelser med platsval och skäliga skyddsåtgärder samt bestämmelser om vattenkvalitet måste följas. Mark- och anläggningsarbeten får

inte ske om det kan medföra risk för vattenförorening.

11. Industriell verksamhet

Gällande lagstiftning ska följas. I vattenlagens 4 kap., §2 står det att vattenföretag får inte utföras och vattenfarlig verksamhet får inte utövas om detta i något vattenområde kan försvåra uppfyllandet av kvalitetsnorm eller andra krav på vattenkvalitet som föreskrivs i kap. 5.

12. Dag- och dräneringsvatten

I direkt närhet till en dricksvattentäkt (från 0-50-100 m) bör direkta utsläpp av dagvatten där risk för vattenförorening föreligger, t.ex. från större vägar eller andra större hårdgjorda ytor, undvikas. I vattenlagens 4 och 5 kapitel finns bestämmelser avseende platsval, skäliga skyddsåtgärder och bestämmelser om vattenkvalitet som måste följas. Förebyggande rening i fördröjningsmagasin eller motsvarande kan uppfylla de försiktighetskrav som behövs för att skydda dricksvatten.

Planering av markanvändning är en kommunal angelägenhet, enligt Plan- och bygglagen (2008:102). Vid planläggning och i bygglovs- och andra tillståndsärenden ska även andra landskapslagar, som t.ex. landskapslagen om miljöskydd (2008:124) följas.

13. Berg- och grustäktsverksamhet

Täktverksamhet bör undvikas nära en dricksvattentäkt på grund av föroreningsrisken. Mer information om när miljötillstånd eller miljögranskning behövs framgår på ÅMHM:s hemsida:

<https://www.amhm.ax/tillsynsomraden/mark-takter/mark-och-bergstakter>

Vid täktverksamhet måste de allmänna kravbestämmelserna 2 kap miljöskyddslagen (2008:124) beaktas. I 4 § regleras den allmänna miljöhänsynen. I 6 § finns bestämmelser om platsval.

14. Transport av farliga ämnen

Transport av farliga ämnen får endast ske enligt gällande lagstiftning och tillstånd. I landskapslagen (1981:3) om renhållning behandlas även övriga transporter (1998/91) där farliga transporter ingår.

15. Generell bestämmelse

Ny verksamhet och hantering¹ som innebär risk för vattenförorening måste ske i enlighet med miljöskyddslagstiftningen samt vattenlagens 4 kap med allmänna kravbestämmelser. Befintliga verksamheter eller hantering ska bedrivas så att risken för vattenförorening minimeras och enligt gällande tillstånd. Kraven på vattenkvalitet i vattenlagens 5 kapitel måste följas.

Ytterligare information om vatten finns på miljöbyråns hemsida:

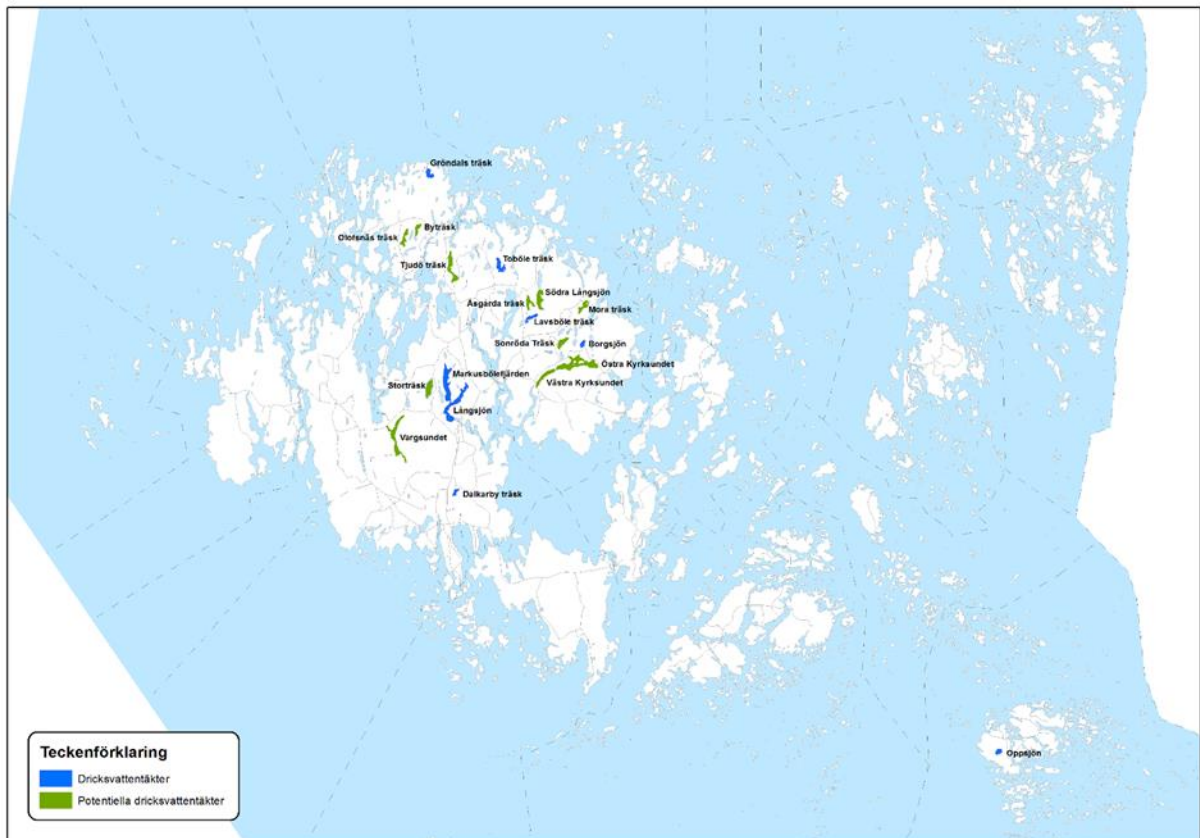
<https://www.regeringen.ax/miljo-natur/vatten-skargard>

Bild: Landskapsregeringens fotogalleri.

¹ Hantering: en verksamhet eller åtgärd som innebär att en kemisk produkt eller bioteknisk organism tillverkas, bearbetas, behandlas, förpackas, förvaras, transporteras, används, omhändertas, destrueras, konverteras, saluförs, överläts eller är föremål för något annat jämförbart förfarande.

BILAGA. KARTOR MED DRICKVATTENTÄKTERNAS AVRINNINGSOMRÅDEN

Dricksvattentäkter med avrinningsområden. Detalkartor med högre upplösning går att hämta från ÅLR:s hemsida: <https://www.regeringen.ax/kartor>

Vattentäkter som används eller i framtiden kommer att användas till dricksvatten för fler än femtio personer eller med ett uttag över 10 m³/dygn ska identifieras enligt vattendirektivet.

På Åland finns det idag 8 ytvattentäkter som uppfyller ovan nämnda krav. Även vattenförekomster som är avsedda för sådan framtida användning ska identifieras, samt vattenförekomster som ger mer än 100 m³ per dag i genomsnitt. Enligt vattendirektivets artikel 7.3 måste dessa vattenförekomster få ett skydd som syftar till att undvika försämring av deras kvalitet samt minska den nivå av vattenrening som krävs.